

מעביד אינו רשאי לחייב עובד לעבור בדיקה במכונת אמת

08:58 | 08.3.2004 **חיים ביאור**

מכשיר הפולִיגרף עלה לאחרונה לכותרות בעקבות פרשת טננבוים, אך גם ביחסי עובדים ומעבידים, משמש הפולִיגרף (מכונת אמת) כלי עבודה בעל ערך בידי ארגונים שונים, החל מבנקים, דרך רשויות מקומיות ועד רשתות שיווק.

גופים ממשלתיים ופרטיים הסובלים מהדלפות לגורמי חוץ עושים שימוש בבדיקת הפולִיגרף לצורך איתור עובדים ומנהלים החשודים בהדלפת מידע לחברות מתחרות, לגורמים עוינים או לתקשורת. ב-2003 נחקרו בפולִיגרף ראש אגף המטענים באל על, דני שפירא, כחלק מבדיקת מבקר הפנים של חשדות לאי סדרים; קניינים של רשת השיווק שופרסל; חברי הנהלה בסלקום; עובדים בחברת השיחות הבינלאומיות והאינטרנט ברק ובכירים ברשות שדות התעופה.

משרדי חקירות נעזרים במכשיר הפולִיגרף כדי לאתר את המעורבים בעבירות על טוהר המידות. ארגונים רבים עורכים באמצעותו בדיקות תקופתיות לעובדים העוסקים בתחומים רגישים כמו, כספים, מלאי ורכש, כחלק מהרתעה ולצורך מניעת מעילות ואי סדרים. הפולִיגרף הוא גם כלי במיון מועמדים לעבודה; בבדיקה נשאל העובד על מעורבותו בגניבות, שימוש בסמים או ריגול תעשייתי.

רו"ח עופר אלקלעי אומר שבדיקת הפולִיגרף נסמכת על ההנחה כי אמירת שקר גורמת לרוב הנבדקים לשינויים פיזיולוגיים. לדבריו, אחוז הדיוק של הפולִיגרף הוא 90%, אך בתי המשפט קבעו כי בבדיקת הפולִיגרף אינה מהימנה דיה מבחינה מדעית ואינה קבילה מבחינה משפטית.

עוד אומר אלקלעי כי גם במקרה של הסכמה מפורשת מצד העובד לדרישת המעביד לקיים לו בדיקת פולִיגרף, עדיין שמור לבית המשפט שיקול הדעת אם לקבל את תוצאות הבדיקה כראייה מחייבת.

עוה"ד יואב ברנזון ועופר דקל אומרים שמעביד החושד בעובדו בביצוע עבירת משמעת חמורה, נניח היעדרות ממושכת ללא הצדקה ממקום העבודה או גניבת ציוד ממלאי החברה, אינו רשאי לחייב את העובד לעבור בדיקת פולִיגרף בניגוד לרצונו, גם אם מדובר בחשדות חמורים.

ברנזון ודקל מציינים שלאחרונה החל גם המחוקק להתערב בסוגיית הפעלת הפולִיגרף במקום העבודה. בעניין זה הוגשו ב-2003 שתי הצעות חוק שנועדו למנוע כפייה של בדיקת פולִיגרף על עובדים ופגיעה בעובדים המסרבים להיבדק במכשיר זה.

עם זאת, אומרים השניים, עובדים רבים נוטים להיענות לדרישה לעבור בדיקת פולִיגרף, מתוך חשש מפני פיטורים, במיוחד בתקופה זו של מיתון ואבטלה. זאת, למרות שהבדיקה כרוכה בפגיעה בפרטיותם, בשל אופי השאלות המוצגות בעת הבדיקה.

"סירוב העובד לבצע בדיקת פולִיגרף אינו יכול לשמש עילה בפני עצמה לפיטוריו", אומרים ברנזון ודקל. עם זאת, לדבריהם, אם סירוב העובד להיבדק בפולִיגרף הוא חלק ממסכת של אובדן האמון בו מצד המעסיק, בעיקר כשמדובר בעובד המרכז בידיו סמכויות רבות - למעביד תהיה עילה חוקית לפטר עובד זה.

"ככל שדרישת המעביד לקיים בדיקת פולִיגרף היא כללית ומכוונת לקבוצה רחבה של עובדים", אומרים ברנזון ודקל, "כך היא מעידה בבירור שדרישת המעביד מהעובד לעבור בדיקת פולִיגרף היא עניינית ונעשית בתום לב, מבלי שהיא נגועה באפליה או בהתנכלות".

